Landskab og geologi

Ruterne går igennem et landskab, som først og fremmest er skabt i slutningen af sidste istid.
På den tid begyndte de vældige ismasser at smelte og skabte derved et ishav over det meste af Vendsyssel, som ikke havde hævet sig endnu efter af have været trykket ned af isen.

Noget forsinket hævede landet sig, da jordoverfladen blev befriet for isens tryk. Havstigningen blev dermed overhalet af landhævningen, hvorved de flade områder blev tørlagte. Samspillet mellem havstigning og landhævning ses i de områder ruterne går igennem. Over store dele af strækningen bevæger man sig igennem flade landskaber, der idag ligger 25-30 meter over havet, men som for 17.000 år siden lå på bunden af et ishav.

Omkring Bjergby, Tolne og ved Frederikshavn afbrydes fladen af bakket højland som er blevet presset op af isen. I tiden efter blev landskabet præget af vandets nedbrydende kraft, og især Uggerby Å formede markante ådale i takt med at landet hævede sig. Man kan med rette sige, at den op til 12 meter dybe ådal ved Uggerby er Vendsyssels svar på Gran Canyon.

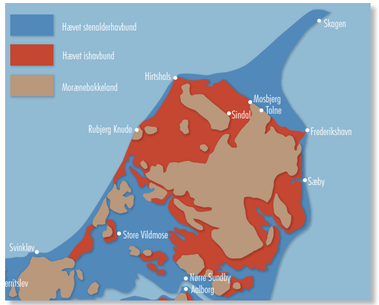

Landskabskort over Vendsyssel

Uggerby Å's udløb vest for Tversted

Natur- og kulturlandskabet

I det bakkede landskab kendes enkelte fund efter ældre stenalders jæger- og fiskesamfund (10.000-4.200 f. Kr.). Først med yngre stenalders agerbrugskultur (4.200-1.800 f. Kr.) ses der tydelige spor efter menneskelig aktivitet. Skoven blev brændt af og jorden opdyrket. Det er i bakkernes randzoner, den første bosætning af mennesker er sket, netop der hvor en stor del af cykelruten forløber. I bronzealderen (1.800-500 f. Kr.) øges den menneskelige aktivitet. Det ses i form af en mængde gravhøje spredt rundt i det bakkede landskab. Det er på samme tid, menneskene så småt begynder at bosætte sig på den hævede ishavbund, der indtil da sandsynligvis har været for fugtig og for ufremkommelig til bosætning.

De udbredte leraflejringer har haft stor økonomisk betydning gennem tiderne, idet der tidligere fandtes et stort antal teglværker i området. De fleste af disse er nu lukket, idet den teknologiske udvikling har betydet, at produktionen er samlet på få, højt automatiserede teglværker.

I dag er landskabet præget af landbrugsdrift. Der dyrkes især korn, majs og raps. Mange gårde har også store kvægbesætninger til mælke- og kødproduktion.

Tolne Skov

I 1906 startede en gruppe førende borgere aktietegninger til Plantningsselskabet Tolne Skov. Aktiekapitalen udgjorde 54.000 kr, og ejendommen Dalgården blev opkøbt, hvorefter tilplantningen startede. Skoven udgør i dag 665 ha, heraf er 500 ha produktionsskov og 165 ha udgør en fredet naturskov.

Fredningen blev gennemført i 2000 og udgør den nordligste del af Tolne Skov. Målet med fredningen er at skabe et stort sammenhængende område med urørt skov bestående af hjemmehørende træarter. De oprindelige bøge er nogle af de nordligste i Danmark og vil blive en væsentlig frøkilde til den kommende skov, der gerne ses domineret med bøg, men også mange andre træer og buske. Du kan læse mere i folderen om Tolne Skov. I 2004 blev området udpeget som internationalt beskyttet Natura 2000 område.

Søen ved parkeringspladsen ved Tolne Skovpavillon

Skørbækshede Plantage

I nordkanten af plantagen ligger Mørkhulebakke. Midt gennem bakken er der en lavning med en jordvej og et system af syv hulveje. Hulvejene er smalle og dybnedskårne i bakken.

Hulvejene i Mørkhulebakke anno 1921

Hulveje er et resultat af århundredes kørsel med heste - og oksetrukne vogne op og ned af bakken. Når et spor blev for dybt og smalt, prøvede man at komme uden om og dannede derved et nyt spor ved siden af det gamle. Navnet Mørkhule knytter sig til de mange hulveje. Efter mørkets frembrud var det ikke klogt at færdes i nærheden af bakken på grund af de mange overfald af landevejsrøvere, der holdt til i en hule i bakkerne.

Lige ovenfor hulvejene ligger resterne af en gravhøj fra yngre bronzealder (1100-500 f. Kr.). Fra gravhøjen er afmærket en sti til en rund stensætning, som menes at være resterne af en langdysse. Stensætningen, som den ser ud i dag, blev fredet i 1833.

Slotved Skov

Naturstyrelsen ejer en del af Slotved Skov. Den fremtræder som gammel løvskov, og det er især de store bøge, man lægger mærke til. Skoven viser tydelige spor efter det liv, som har hersket her i mange tusinde år. At der har været aktivitet i området langt tilbage i tiden, vidner de mange fortidsminder om. De store parallelle langdysser stammer fra bondestenalderen for 5-6.000 år siden.

Skoven rummer et rigt dyre- og fugleliv. I flere af de gamle bøgetræer har råd og svampe skabt huller, der giver ynglemuligheder for mange af vore hulrugende fugle bl.a. sumpmejse, spætmejse og huldue. Den sydlige del af skoven er indrettet som dyrehave. Flere steder langs vejen findes der låger i hegnet, som giver adgang til dyrehaven. Der findes også et udsigtstårn, hvorfra dådyrene kan iagttages, når de kommer ud på marken for at æde.

Gården, "Slotved", var oprindelig fæstegård under herregården Baggesvogn, men blev i 1868 solgt til Sindal og Astrup kommuner. Her fungerede den som fattiggård frem til 1916.

Publikums færdsel

Når du cykler på ruten, bør du tage disse hensyn:

Gå ikke ind på dyrkede marker. - Tag al affald med dig. - Tag hensyn til de mennesker, der ejer og lever af naturen.

Al færdsel sker på eget ansvar. Hvis du vælger at forlade ruten, gælder naturbeskyttelseslovens almindelige regler for færdsel og ophold

Overnatning i det fri

Ud over de viste campingpladser og primitive lejrpladser findes billig overnatning på naturlejrpladser og teltpladser. Se mere på www.udinaturen.dk og www. nordjylland.friluftsguiden.dk

Tolne- og Asdalruten - reg. cykelruter 62 og 63

Tolneruten (62) er en 55 km lang cykelrute fra Frederikshavn over Tolne og Sindal til Hjørring. Fra Hjørring cykler man over broen ved Liver Å og møder Vestkystruten. Ruten skaber dermed forbindelse mellem ferieområderne ved vestkysten, indlandet og østkysten. Asdalruten (63) er 8 km lang og går fra Bjergby over Asdal til Uggerby Klitplantage ved Hirtshals. På strækningen viser blå cykelskilte vej. Ruterne følger fortrinsvis grusbelagte mark- og skovveje, små asfaltveje med lidt trafik og veje med cykelstier. Vedligeholdelsen af ruterne foretages af Hjørring og Frederikshavn Kommune samt Naturstyrelsen.

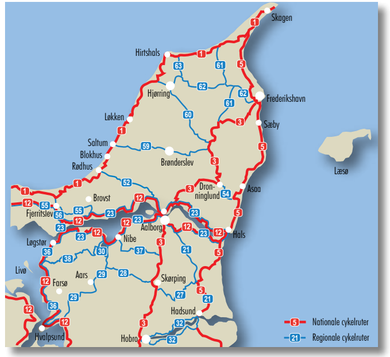

En samlet pakke med cykelruterne i Nordjylland kan købes på turistbureauer. Der findes foldere over de fleste af de regionale cykelruter, som udleveres på turistbureauer og biblioteker, samt kan downloades på www.hjoerring.dk.

Tolneruten - Asdalruten. 3. udgave, 2015.
Redaktion: Anette Dyremose Hjørring Kommune.
Foto: Nordjyllands Amt.
Forslag til næste udgave af folderen bedes rettet til
Hjørring Kommune på tlf. 7233 3333 ell. hjoerring@hjoerring.dk

FREDERIKSHAVN KOMMUNE

Hjørring Kommune

Tolneruten - Asdalruten

Regional cykelrute 62 og 63

❶ Frederikshavn. Hed Fladstrand indtil 1805, hvor Frederik VI byggede en statshavn. Først i 1818 fik byen købstadsrettigheder. Færgetrafikknudepunkt med forbindelser til Læsø, Norge og Sverige. Driftig handels- og industriby. Bunkermuseet, "Batteri Nord" nord for Frederikshavn, er indrettet i bunker fra 2. Verdenskrig med originalt inventar og plancheudstilling.

❷ Jernalderkældrene. Syv stenbyggede kælderanlæg fra slutningen af keltisk jernalder, som blev brugt til opbevaring. Kældrene vidner om, at der her, som flere andre steder omkring Frederikshavn, har ligget en jernalderlandsby.

❸ Bangsbo Museum. Indrettet i herregård fra 1500-tallet med specialmuseum omkring besættelsestid og søfart. Ved museet findes dyrepark og gangstier.

❹ Cloostårnet. 60 m højt udsigtstårn, der rejser sig 160 meter over havet. Fra toppen udsigt over Frederikshavn og store dele af Vendsyssel. Åbent mod entré fra maj-august.

❺ Åsted Ådal. Fredet ådal med mange sjældne planter. Afmærkede vandrestier gennem å- og bakkelandskab, langs den uforstyrrede og uregulerede Åsted Ådal og skov, eng, mose og hede.

❻ Nygårdsmølle. Restaureret vandmølle med fisketrappe. Der er indrettet selskabslokaler i bygningen.

❼ Tolne Skov. Fredet område med afmærkede stier. Ved Tolne Bakker findes stadig arealer med lyngklædte bakker, som vidner om, hvordan området så ud før tilplantning. For at bevare lyngen afgræsses området. Tolne Bålhøje er med sine 84 m over havets overflade områdets højeste punkt. Herfra blev der i gamle dage tændt bål, når befolkningen i ufredstider skulle kaldes sammen. Omkring Skovpavillonen findes et stort rekreativt område med søer og skovlegeplads. Her afholdes også de årlige grundlovsfester.

❽ Mørkhulebakke. Hulvejssystemer og gravhøj. Herfra sti til stensætning af granit, hvis opsætning og oprindelse er ukendt, måske rester af en langdysse.

❾ Sindal. Byen ligger midt i Vendsyssel. Siden jernbanens etablering i 1871 har byen udviklet sig med et varieret butiksstrøg. Sidst i 1980'erne blev projektet "Byen med de 100 springvand" påbegyndt, og som vartegn for byen står i dag 17 vandskulpturer. Der er timedrift på Intercitytog til Frederikshavn og København. Der er flere vandreruter i Sindal, bl.a. til Slotved Skov og dyrehaven der.

❿ Martinus Hus. Museet er indrettet i Filosoffen Martinus' barndomshjem. Martinus er kendt i hele verden for sine tanker. I hans barndomshjem vises der film om ham, og man kan købe hans bøger.

⓫ Bogsted. Hovedgård fra ca. 1500. Hertil blev de første jersey-køer til Danmark indført.

⓬ Hjørring. Helt tilbage i oldtiden har der været bebyggelse på den bakkeø, hvor byen ligger. I 1243 fik Hjørring købstadsrettigheder og har altid været handelscentrum for Vendsyssel. Byen har udviklet sig med grønne parker tæt på centrum, hvor handel, kunst og museer trækker mange besøgende til.
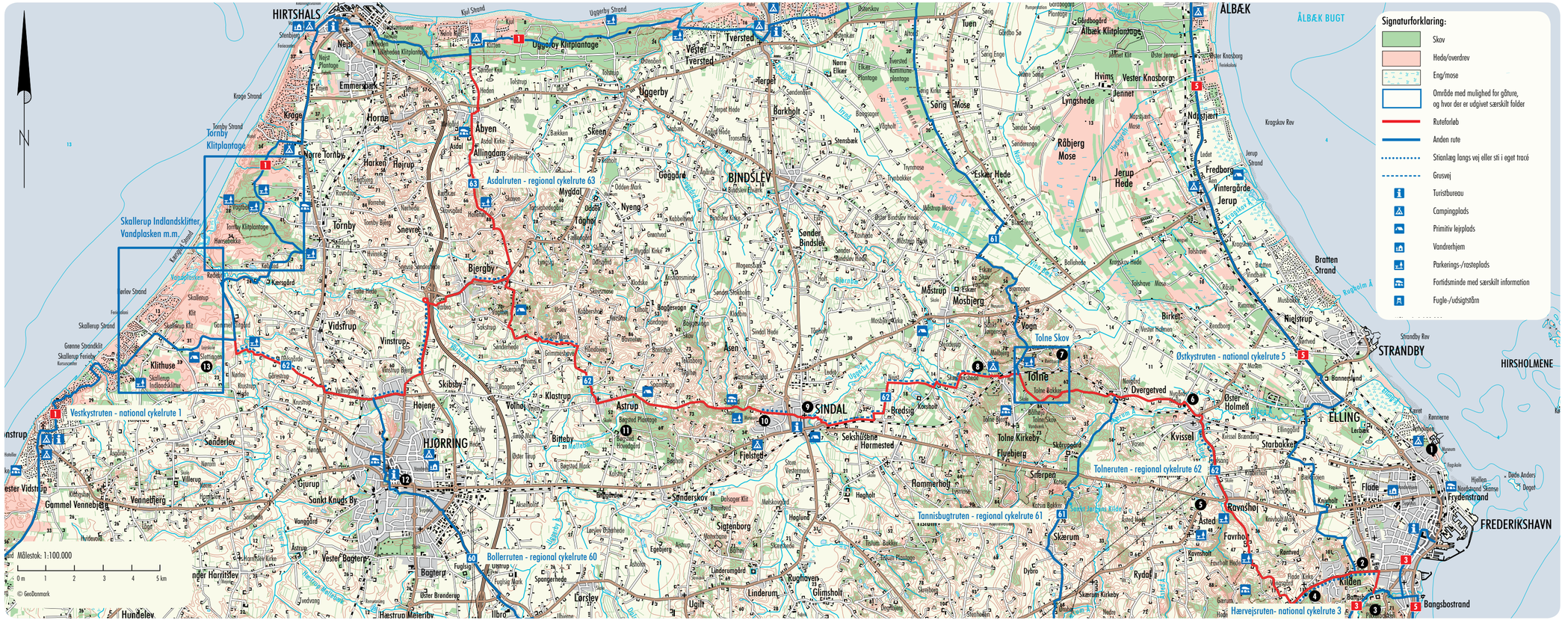
⓭ Slettingen Naturskole. Udstilling om områdets naturmæssige værdier. Shelters. Bålplads. Toilet.